

3.6.7. Інформаційна війна Російської Федерації проти України: оцінка міжнародного співтовариства

«Навіть назви чотирьох Міністерств, керуючих країною, — це безсоромне і навмисне спотворення фактів. Міністерство Миру займається війною, Міністерство Правди — брехнею, Міністерство Любові — тортурами, а Міністерство Достатку — голодом».

Джордж Оруелл. «1984»

Наприкінці ХХ століття на зміну класичним видам збройних конфліктів приходять нові форми протистояння держав. Найбільш часто щодо них використовують дефініцію «війна» в розширювальному значенні. Говорять про економічні, енергетичні, торгові, дипломатичні, психологічні, інформаційні війни¹. І хоч класичне поняття «війни», як збройного конфлікту міжнародного, неміжнародного та змішаного характеру², має своє, спеціальне визначення і зміст, однак такі конфлікти на даний час не можливі без інформаційної складової,

¹ М. Шмітт виділяє широке і вузьке трактування поняття «інформаційна війна», зазначає, що характерною особливістю останньої є розгляд інформаційної війни як інформаційних операцій в умовах кризи чи конфлікту. Таким чином, шпигунство в мирний час, як і інші види інформаційного впливу або боротьби за інформацію, не пов'язані безпосередньо зі збройним конфліктом, виносяться за дужки поняття «інформаційна війна». Див.: Шмітт М. Электронная война: нападение на компьютерные сети и jus in bello / М. Шмитт // Междунар. журн. Красного Креста : сб. ст. — 2002. — С. 121–163. Щодо поняття «інформаційна війна» див.: Thomas P. Rona. Weapon Systems and Information War. Boeing Aerospace Co., Seattle, WA, 1976; Калиновский О. Н. «Информационная война» — это война? / О. Н. Калиновский // Военная мысль. — 2000. — № 1. — С. 57; Гриняев С. Концепция ведения информационной войны в некоторых странах мира [Електронний ресурс] / С. Гриняев // Зарубежное военное обозрение. — 2002. — № 2. — Режим доступу: http://www.soldiering.ru/psychology/conception_psuwar.php; Черч У. Информационная война / У. Черч // Междунар. журн. Красного Креста : сб. ст. — 2000. — С. 49–61; Thomas P. Rona. Weapon Systems and Information War. Boeing Aerospace Co., Seattle, WA, 1976; Michael N. Schmitt. The Impact of High and Low-Tech Warfare on the Principle of Distinction / Briefing paper, Program on Humanitarian Policy and Conflict Research at Harvard University, 2003; Rattray Gregory J. Strategic warfare in cyberspace. — Massachusetts Institute of Technology, 2001; Lawrence T. Greenberg, Seymour E. Goodman, Kevin J. Soo Hoo Information Warfare and International Law. — National Defense University Press, 1998.

² Рыжов А. И. Юридические дефиниции в международном праве (на примере понятий «война», «вооруженный конфликт международного характера», «вооруженный конфликт немеждународного характера») / А. И. Рыжов // Юрид. техника. — 2007. — № 1. — С. 129–134.

Коваль Дмитро Олександрович — асистент кафедри міжнародного права і міжнародних відносин Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н.

Короткий Тимур Робертович — доцент кафедри міжнародного права і міжнародних відносин Національного університету «Одеська юридична академія», к.ю.н.

і найчастіше інформаційні війни мають основне значення для отримання переваги або деморалізації супротивника, легітимації агресії та обґрунтування перемоги у збройному конфлікті при відповідній дискредитації противника. Тому останнім часом стосовно подій на сході України використовують термін «гібридна війна»³, досить спірний з правової точки зору, проте він чітко відображає зміщення акцентів до інформаційної складової конфлікту.

Будь-яка інформаційна війна носить комплексний і багатоаспектний характер. Навіть щодо дефініції «інформаційна війна» не існує однозначного підходу, її аналіз передбачає всебічний і міждисциплінарний підхід. У цьому дослідженні ми поставили перед собою конкретне завдання: дослідити контекст і зміст використання терміна «інформаційна війна» в актах міжнародних організацій, через його призму оцінити реакцію міжнародного співтовариства на інформаційну війну РФ проти України та дати цій війні міжнародно-правову оцінку.

Словосполучення «інформаційна війна» широко вживається для позначення цілеспрямованого негативного, невідповідного дійсності⁴ інформаційного впливу Російської Федерації проти України. Об'єктом такого впливу є в першу чергу власне населення РФ, традиційний об'єкт пропаганди в минулому, по-друге, населення України, по-третє, населення третіх держав і, по-четверте, на наш погляд, міжнародне співтовариство в цілому, в особі міжнародних організацій та їхніх службовців⁵. Термін «інформаційна війна» може використо-

³ Ю. Райхель щодо гібридної війни зазначав: «Йдеться не тільки про особливості ведення бойових дій, часто без означеного фронту і флангів. Військовий фактор, захоплення та утримання територій має величезне значення, але вже поєднується з інформаційною війною. При цьому останній фактор набуває настільки великої ролі, що його недооцінка може призвести до нівелювання суто військових і територіальних успіхів». Див.: Райхель Ю. Новий етап інформаційної війни [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/uk/blog/suspilstvo/poviy-etap-informatsiynoyi-viyni>; Генеральний секретар НАТО Андерс Фог Расмуссен відзначав: «Ми спостерігаємо за новою війною. Вони відправляють своїх військових без шевронів, зелених чоловічків, і це поєднується зі складною інформаційною кампанією. Це новий стиль війни, з якою нам доведеться мати справу. Ми почали готуватися до того, щоб поліпшити нашу здатність відображати такі приховані атаки». Див.: НАТО улучшает способность отражать скрытые атаки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.unn.com.ua/ru/news/1352429-nato-polipshuyezdatnistvidbivati-prikhovaniiataki-gensek>

⁴ Наприклад, поширення російськими ЗМІ про нібито затримання українськими прикордонниками автобуса з дітьми на кордоні з Росією і що діти були змушені залишати Україну пішки, з посиланням на уповноваженого з прав дітей при Президентові Російської Федерації Павла Астахова. Див.: Заява Астахова [Електронний ресурс] // Заява Держприкордонслужби щодо спростування інформації про не пропуск автобусів з дітьми з України від 31 травня 2014 р. — Режим доступу: http://dpsu.gov.ua/about/news/news_4186.htm

⁵ Див., напр.: Полная стенограмма выступления Виталия Чуркина на заседании Совбеза ООН [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.kp.ru/daily/26201/3088367/Explanation of Vote by Ambassador Samantha Power, U.S. Permanent Representative to the United Nations, After a UN Security Council Vote on a Resolution on Ukraine, Saturday, March 15, 2014](http://www.kp.ru/daily/26201/3088367/Explanation%20of%20Vote%20by%20Ambassador%20Samantha%20Power,%20U.S.%20Permanent%20Representative%20to%20the%20United%20Nations,%20After%20a%20UN%20Security%20Council%20Vote%20on%20a%20Resolution%20on%20Ukraine,%20Saturday,%20March%2015,%202014) [Електронний ресурс] // U.S. Permanent Representative to the United Nations Site. — Режим доступу: <http://usun.state.gov/briefing/statements/223538.htm>

уватися й у вузькому сенсі як інформаційний (у тому числі кібер) вплив на су-
противника у зв'язку зі збройним конфліктом⁶.

Очевидно, що зовсім не кожна інформаційна війна протиправна. Сьо-
годні не існує однозначної міжнародно-правової заборони на тактику веден-
ня збройного конфлікту або державної політики, яка в певній частині базува-
лася б на використанні пропаганди, дискредитації опонентів чи гіперболізації
власних досягнень. На нашу думку, міжнародно-правова заборона, на відмі-
ну від морально-політичної, інформаційної війни, своєю основою має захист
потенційних жертв. У випадках, коли за допомогою інформаційної зброї⁷ в
збройному конфлікті вражаються цивільні об'єкти, провокується жорстокість
і безжалісність, заохочується порушення міжнародного гуманітарного права,
останнє виступає обмежувачем інформаційної війни.

Особливістю конфлікту в Україні є його не цілком конвенційний, «гібрид-
ний» характер. Його особливістю є різке посилення ролі інформаційної скла-
дової, самодостатність і значення якої дозволяє говорити про повноцінну ін-
формаційну війну⁸, війну, яка не лише обґрунтовує втручання у внутрішні
справи незалежних держав, виправдовує і робить можливою агресію, але і ві-
йну, яка спричиняє значні жертви. І тому, незважаючи на певну новизну явищ
і пробільність регулювання, міжнародне право не настільки пасивно і безпо-
радно щодо інформаційного агресора.

По-перше, використання «інформаційної зброї» в широкому розумін-
ні може зазіхати на основні принципи міжнародного права (у першу чергу,
принципи невтручання у справи, що входять у внутрішню компетенцію дер-
жав, обов'язки держав співпрацювати одна з однією, сумлінного виконання
зобов'язань з міжнародного права, поваги прав людини та основних свобод),
може бути одним з елементів агресії⁹.

⁶ Шмитт М. Электронная война: нападение на компьютерные сети и jus in bello / М. Шмитт // Междунар. журн. Красного Креста : сб. ст. — 2002. — С. 121–163.

⁷ Див., напр.: Морозов И. Л. Глобальные кибернетические системы как фактор безопасности демократического транзита [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://morozov.vlz.ru/library/bezo.htm>

⁸ Н. Білоусова справедливо зазначає з цього приводу: «...Росія веде гібридну війну не тільки проти України (воєнного, інформаційного, торгового характеру впливу), а й проти ЄС (масштабну інформаційну політику і енергетичний важіль)». Див.: Білоусова Н. «Нафтогаз» опята́ будет договариваться с «Газпромом» тет-а-тет? / Н. Білоусова // День. — 2014. — № 104.

⁹ Цікаво, що саме СРСР, продовжувачем якого називає себе Російська Федерація, був ініціатором широкого розуміння агресії: «а) заохочує пропаганду війни; б) заохочує пропаганду засто-
сування атомної, бактеріологічної, хімічної та інших видів зброї масового ураження; в) сприяє
пропаганді фашистсько-нацистських поглядів, расової та національної виключності, ненависті
і зневаги до інших народів». Див.: Известия. — 1953. — 26 авг. На думку І. І. Лукашук, ця про-
позиція про ідеологічну агресію носила пропагандистський характер. Пропаганда певних ідей і
поглядів забороняється спеціальними нормами міжнародного права. Див.: Лукашук И. И. Пра-
во международной ответственности / И. И. Лукашук. — М. : Волтерс Клувер, 2004. — С. 316.

По-друге, інформаційна війна може спровокувати значну кількість жертв серед населення. Яскравим прикладом «пасивного» (без участі як виконавця) інформаційного впливу на суспільство, результатом якого стала безліч жертв, є діяльність *Radio Television Libre des Mille Collines* у Руанді. Міжнародний трибунал по Руанді визнав ведучих і директора радіо винними у скоєнні злочину геноциду і злочинів проти людяності. Міжнародно-правові обмеження цього виду інформаційної війни містяться в міжнародному кримінальному праві, праві інформаційної безпеки.

По-третє, коли за допомогою інформаційної (кібернетичної) зброї¹⁰ в збройному конфлікті вражаються цивільні об'єкти, гинуть цивільні особи, заохочується порушення положень міжнародного гуманітарного права, ці дії підпадають під міжнародно-правові заборони, що містяться в міжнародному гуманітарному праві¹¹.

На нашу думку, одним із критеріїв об'єктивної оцінки факту і протиправності ведення інформаційної війни може бути реакція міжнародного співтовариства, на прикладах якої ми зупинимося.

1. Один із важливих джерел об'єктивної оцінки ситуації в Україні — звіт моніторингової місії ООН з прав людини (HRMMU). У цьому звіті, між іншим, звертається увага на обмеження свободи засобів масової інформації у зв'язку з відключенням українських каналів і заміну їх на російські на території, яку контролюють представники так званої «Донецької народної республіки». HRMMU особливо відзначає, що боротьба з дезінформацією суттєво вплине на зниження насильства і дискримінації, запобігне подальшому розпалюванню ненависті¹². У доповіді Місії підкреслюється, що використовувана дезінформація додатково розпалює ненависть і ворожнечу, що є порушенням ст. 20 Міжнародного пакту про громадянські й політичні права¹³.

2. Резолюція Генеральної Асамблеї А/RES/68/262 від 27 березня 2014 року, що стосується підтвердження територіальної цілісності України, опосередковано торкається питання інформаційної війни. Пунктом 3 Генеральна Асамблея ООН закликає не вдаватися до односторонніх дій і войовничої риторики,

¹⁰ Див., напр.: Морозов І. Л. Глобальные кибернетические системы как фактор безопасности демократического транзита [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://morozov.vlz.ru/library/bezo.htm>

¹¹ Шмитт М. Електронная война: нападение на компьютерные сети и jus in bello / М. Шмитт // Междунар. журн. Красного Креста : сб. ст. — 2002. — С. 121–163.

¹² Серед іншого згадуються випадки використання фото дитини нібито убитої в аеропорту Донецька (LifeNews використовувало фото із Сирії), літаків із символікою ООН, які нібито беруть участь в АТО, і т.д. Див.: Report on the human rights situation in Ukraine 15 June 2014 [Електронний ресурс] // Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. — Режим доступу: <http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/HRMMUReport15June2014.pdf>

¹³ Report on the human rights situation in Ukraine 15 June 2014 [Електронний ресурс] // Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. — Режим доступу: <http://www.ohchr.org/Documents/Countries/UA/HRMMUReport15June2014.pdf>

які можуть посилити напруженість. Крім того, пункт 2 містить заклик утриматися від зазіхання на територіальну цілісність України за допомогою загрози силою чи її застосування або інших незаконних засобів¹⁴. Передісторія прийняття Резолюції, безуспішні спроби Ради Безпеки ООН прийняти власний акт через використання права вето РФ¹⁵ ілюструють, який саме набір інших незаконних засобів мається на увазі в документі Генеральної Асамблеї ООН. Очевидно, що інформаційна війна є одним із тих засобів, за допомогою яких здійснюється зазіхання на територіальну цілісність України.

3. Питання інформаційної війни порушується і в резолюції № 1988 (2014) ПАРЕ «Останні події в Україні: загрози для функціонування демократичних інститутів». Зокрема, підкреслюється, що «часті й необґрунтовані повідомлення про порушення прав меншин в Україні, а також негативне висвітлення діяльності нового уряду в Києві з боку деяких національних і міжнародних засобів масової інформації негативно вплинули на міжетнічні відносини в Україні та в кінцевому підсумку позначилися на єдності та стабільності країни»¹⁶.

4. Російська Федерація перманентно закликає шанобливо ставитися до так званого референдуму, проведеного в Автономній Республіці Крим, називаючи його основою своєї міжнародно-правової позиції щодо приєднання Криму як суб'єкта Федерації. Подібна інформація присутня як в офіційних заявах *ex officio* представників РФ, так і в ЗМІ. Разом із тим не згадується невизнання референдуму та його негативна оцінка, яка була дана в рамках різних авторитетних міжнародних організацій: Генеральної Асамблеї ООН¹⁷, Організації з безпеки і співробітництва в Європі, Європейської комісії за демократію через право (Венеціанської комісії)¹⁸, ПАРЕ¹⁹. Остання, зокрема, відзначає, що, на думку

¹⁴ Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей 27 марта 2014 года A/RES/68/262 [Електронний ресурс] // Официальный сайт ООН. — Режим доступа: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N13/455/19/PDF/N1345519.pdf?OpenElement>

¹⁵ Россия заблокировала резолюцию СБ ООН о нелегитимности референдума в Крыму [Електронний ресурс] // lb.ua. — Режим доступа: http://lb.ua/news/2014/03/15/259517_rossiya_zablokirovala_rezolyutsiyu_sb.html

¹⁶ Recent developments in Ukraine: threats to the functioning of democratic institutions [Електронний ресурс] // PASE Official Site. — Режим доступа: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=20873&lang=en>

¹⁷ Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей 27 марта 2014 года A/RES/68/262 [Електронний ресурс] // Официальный сайт ООН. — Режим доступа: <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N13/455/19/PDF/N1345519.pdf?OpenElement>

¹⁸ Opinion on «whether the decision taken by the Supreme Council of the Autonomous Republic of Crimea in Ukraine to organise a referendum on becoming a constituent territory of the Russian Federation or restoring Crimea's 19 92 constitution is compatible with constitutional principles» adopted by the Venice Commission at its 98th Plenary Session (Venice, 21–22 March 2014) [Електронний ресурс] // Council of Europe Official Site. — Режим доступа: <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD%282014%29002-e>

¹⁹ Recent developments in Ukraine: threats to the functioning of democratic institutions [Електронний ресурс] // PASE Official Site. — Режим доступа: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=20873&lang=en>

Асамблеї, жоден з аргументів, які використала Російська Федерація, щоб виправдати свої дії, не ґрунтується на фактах і доказах. Не було ні встановлення ультратравми контролю над центральним урядом у Києві, ані безпосередньої загрози для прав російської етнічної меншини в державі, включаючи особливо Крим. Ураховуючи, що ні сепаратизм, ані ідея входження до складу Російської Федерації не були поширені й не мали широкої підтримки в політичному порядку денному серед населення Криму до російської військової інтервенції, Асамблея вважає, що прагнення до відокремлення та інтеграції до складу РФ було спровоковано і підбурено владою Росії під прикриттям військової інтервенції. Так званий референдум, який був організований у Криму 16 березня 2014 року, є неконституційним згідно з Конституціями Криму й України. Крім того, повідомлення про явку та її результати неправдоподібні. Результат цього референдуму і незаконна анексія Криму Російською Федерацією, отже, не мають юридичної сили і не визнаються Радою Європи. Асамблея підтверджує свою рішучу підтримку незалежності, суверенітету і територіальної цілісності України. У зв'язку з денонсацією Російською Федерацією угод, укладених з Україною 1997 року, про розміщення Чорноморського флоту в Криму, Асамблея закликає Росію вивести свої війська з Криму негайно²⁰.

РФ порушує не лише норми універсального міжнародного права. Грубо порушуються положення двосторонніх договорів між Україною і РФ, зокрема ст. 11 Договору про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією від 31 травня 1997 року, згідно з якою «Високі Договірні Сторони вживають на своїй території необхідних заходів, включаючи ухвалення відповідних законодавчих актів, для відвернення і припинення будь-яких дій, що становлять собою підбурювання до насильства або насильство проти окремих осіб чи груп громадян, яке ґрунтується на національній, расовій, етнічній або релігійній нетерпимості»²¹.

Аналогічну позицію відображають і акти спеціалізованих міжнародних організацій системи ООН. Так, незважаючи на заяву російських ЗМІ²², ICAO (організація, що керує європейським небом, — Євроконтроль, займає таку саму позицію²³) визнає український суверенітет над кримським небом²⁴. ІМО, як і

²⁰ Recent developments in Ukraine: threats to the functioning of democratic institutions [Електронний ресурс] // PASE Official Site. — Режим доступу: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=20873&lang=en>

²¹ Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Україною і Російською Федерацією [Електронний ресурс] // Офіційний сайт ВР України. — Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/643_006

²² ICAO признала воздух Крыма русским [Електронний ресурс] // Коммерсантъ. — Режим доступу: <http://kommersant.ru/doc/2504656>

²³ Eurocontrol rejects Crimea flight plans [Електронний ресурс] // IHS Airoport 360. — Режим доступу: <http://www.ihsairport360.com/article/3988/eurocontrol-rejects-crimea-flight-plans>

²⁴ Цікаво, що негативний коментар під новоїною про заяву ICAO залишив користувач, який не має зв'язків з іншими акаунтами в мережі. Коментарі, відправлені з штучно створених акаун-

ІСАО, підтверджувала суверенітет України над портами і територіальним морем, прилеглими до Криму²⁵. Як бачимо, міжнародне співтовариство в особі міжнародних організацій цілком підтримує суверенітет і територіальну цілісність України.

Позиція РФ сприяє ескалації конфлікту в східних регіонах України через хибну думку про відповідність міжнародному праву односторонніх територіальних змін і руйнує сучасний світовий правопорядок. Ця діяльність РФ полягає в такому специфічному вигляді інформаційної війни, який можливо назвати «війна за допомогою права» (в англійському перекладі цей термін, що його вперше вжили М. Сміт і Д. Крослі²⁶, звучить більш лаконічно і зрозуміло — *lawfare*). Іншими словами, РФ використовує норми міжнародного права для досягнення протилежних цілей, а не для яких вони були створені²⁷. Приклад такого самого роду — заява про порушення кримінальної справи Головним слідчим управлінням Слідчого комітету Російської Федерації²⁸ за фактом застосування заборонених засобів і методів ведення війни в Україні²⁹.

Порушені в РФ справи проти військовослужбовців української армії, міністра МВС України А. Авакова — наслідок організованої пропаганди тероризму. Важливо відзначити, що жодна інша держава світу на офіційному рівні не використовує схожої з російською риторики. Злочини, які інкримінують українським офіційним особам і військовослужбовцям у РФ, навіть теоретично не носять універсального характеру, підтвердженням чого є те, що жоден член

тів, — ще один рівень інформаційної війни. Подібний вид інформаційної протидії отриманню об'єктивної інформації (тролінг) Росія часто використовує для спотворення реальної міжнародно-правової оцінки подій, пов'язаних з Україною. Див.: *Airspace over Crimea belongs to Ukraine, International Civil Aviation Organization confirms* [Електронний ресурс] // UPI. — Режим доступу: http://www.upi.com/Top_News/World-News/2014/07/07/Airspace-over-Crimea-belongs-to-Ukraine-International-Civil-Aviation-Organization-confirms/6591404757533/?spt=sec&or=tn#

²⁵ *Ukraine to Close Crimean Ports* [Електронний ресурс] // World Maritime News. — Режим доступу: <http://worldmaritimeneeds.com/archives/129526/ukraine-to-close-crimean-ports>

²⁶ *Whither Goeth the Law — Humanity or Barbarity, The Way Out — Radical Alternatives in Australia* (M. Smith & D. Crossley, eds., 1975).

²⁷ *Lawfare: The Use of the Law as a Weapon of War* [Електронний ресурс] // The Lawfare Project: What is Lawfare? — Режим доступу: <http://www.thelawfareproject.org/what-is-lawfare.html>

²⁸ *Возбуждено уголовное дело по факту применения запрещенных средств и методов ведения войны на территории Донецкой и Луганской Народных Республик* [Електронний ресурс] // Официальный сайт Главного следственного управления Следственного комитета Российской Федерации. — Режим доступу: <http://www.sledcom.ru/actual/403388>

²⁹ Як зазначає М. Сірий, старший науковий співробітник Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України: «Ця заява є частиною інформаційної війни проти України, бо під цією заявою немає ніяких правових підстав. У даному разі Росія не компетентна в цьому питанні й у Слідчого комітету РФ немає такої компетенції — порушувати будь-які кримінальні справи щодо громадян інших країн і на іншій території. Тобто поза територією Російської Федерації». Див.: Сирый Н. Когда фашисты «критикуют» нефашистов / Н. Сирый // День. — 2014. — № 106.

світового співтовариства не порушував питання про залучення будь-кого із зазначених суб'єктів до відповідальності. Тут йдеться не тільки про представників групи так званих західних держав, а й про відвертих прихильників політики РФ. Таким чином, заяви та дії Російської Федерації, маніпулювання посиленнями на універсальну юрисдикцію — не більше ніж прояв інформаційної війни, що не зустрічають схвалення або підтримки з боку інших держав світу та міжнародних організацій.

Всі державні й майже всі приватні телевізійні канали РФ не називають сепаратистів з так званих «Донецької народної республіки» та «Луганської народної республіки» терористами. Практично єдине слово для них — ополченці. Сформована ситуація є класичним прикладом заходів інформаційної війни в широкому сенсі. Об'єктом впливу, у першу чергу, є населення власної держави. У другу — населення України та інших держав. У даному разі РФ сприяє формуванню громадської думки, що обіляє групи, визнані в Україні терористичними, очолювані лідерами, які підпадають під санкції значної кількості держав світу³⁰. Стратегія інформаційної війни РФ приводить, за вдалим висловом Т. Лойда, до героїзації тих, хто починав як група індивідів, які порушують закон, звеличення їх у статус борців за незалежність³¹. Аналізуючи політику британського уряду Макмілана під час арабо-ізраїльських конфліктів 1944–1960 років, Сьюзан Каррутерс підкреслювала, що супутнім процесом інформаційної війни є прийняття юридичних рішень на основі пропаганди³².

5. 17 червня 2014 року Верховна Рада України звернулася до Міжнародної Федерації Журналістів, Європейської Федерації Журналістів, Асоціації Європейських Журналістів, міжнародної організації «Репортери без кордонів», Міжнародного олімпійського комітету щодо інформаційно-психологічної агресії, що здійснюється засобами масової інформації Російської Федерації проти України у формі постанови парламенту щодо інформаційно-психологічної агресії, що здійснюється засобами масової інформації Російської Федерації проти України³³. У документі зазначається, що РФ веде скоординовану та цілеспрямовану

³⁰ Див.: США внесли терористів в список санкцій і готують удар по економіке Росии [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://glavred.info/ekonomika/ssha-vnesli-terroristov-v-spisok-sankciy-i-gotovyat-udar-po-ekonomike-rossii-282961.html>; ЕС ввел санкции против лидеров сепаратистов Донбасса [Електронний ресурс] // УНИАН. — Режим доступу: <http://www.unian.net/politics/938938-es-vvel-sanktsii-protiv-liderov-separatistov-donbassa.html>; http://ipress.ua/ru/news/ssha_vvely_sanktsyy_protiv_5_lyderov_terrorystov_na_donbasse__spysok_70834.html

³¹ Letter from Sir T. Lloyd to Sir Franklin Gimson (High Commissioner for Singapore) and Sir Alexander Newbould, 23/8/48 // CO 537/3758.

³² Carruthers S. L. Propaganda, Publicity and Political Violence: The Presentation of Terrorism in Britain 1944–60 [Електронний ресурс]. — The University Of Leeds, Institute of Communications Studies, PhD thesis, 1994. — Режим доступу: http://etheses.whiterose.ac.uk/524/1/uk_bl_ethos_223442.pdf

³³ Про Звернення Верховної Ради України до Міжнародної Федерації Журналістів, Європейської Федерації Журналістів, Асоціації Європейських Журналістів, міжнародної організації «Репортери без кордонів», Міжнародного олімпійського комітету щодо інформаційно-психологічної агресії, що здійснюється засобами масової інформації Російської Федерації про-

інформаційну війну проти України. Окремі з організацій, до яких був спрямований заклик, уже відреагували на звернення та дали свою оцінку ситуації в Україні. «Репортери без кордонів» підкреслили, що у зв'язку з україно-російським конфліктом потужна хвиля пропаганди вилилася на Крим та Схід України³⁴. Керівник німецького відділення Організації відзначив інтенсифікацію пропаганди на німецьких ресурсах із боку диктаторських та авторитарних режимів (серед них і російського режиму). Було підкреслено, що подібна ситуація може спровокувати самоцензуру і є дуже небезпечною для свободи слова³⁵.

Підсумовуючи поданий тут матеріал, відзначимо, що інформаційна війна Росії проти України (як у широкому, так і у вузькому розумінні) ведеться інтенсивно і цілеспрямовано. Її результатом є значні людські та матеріальні втрати як серед цивільного населення і об'єктів, так і серед військових. Крім того, інформаційна війна служить прикриттям агресії Російської Федерації проти України, виступає її невід'ємною складовою частиною. Використання збройних сил у Криму, їхня реклама і позиція щодо терористів Донбасу безпосередньо порушує міжнародне гуманітарне право і є закликом до його порушення. Крім того, за допомогою інформаційної зброї розгорається ксенофобія, тероризм і дискредитується український уряд. Усе це свідчить не тільки про ведення інформаційної війни, а й про її протиправність, порушення міжнародного права.

ти України : Постанова ВРУ [Електронний ресурс] // Офіційний сайт ВРУ. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1332-18>

³⁴ «Репортеры без границ»: Россия и Украина ведут информационную войну [Електронний ресурс] // Росбалт. — Режим доступу: <http://www.rosbalt.ru/ukraine/2014/03/18/1245585.html>

³⁵ Агенты Путина нацелились на немецкое общественное мнение [Електронний ресурс] // InoPressa. — Режим доступу: <http://www.inopressa.ru/article/13jun2014/welt/putin1.html>